

Jmenuji se Vladimíra Beranová a celý život žiji v Praze. V roce 1967 po absolvování Střední zdravotnické školy jsem dostala umístěnku na internu. Víc jsem preferovala chirurgii, tak jsem se na konec dostala do Ústřední vojenské nemocnice na neurochirurgii, kterou vedl profesor Kunc. Po mateřské dovolené jsem nemohla dělat na směny, přešla jsem do domova důchodců, který byl nejbliž mému bydlišti. Tam jsem pracovala na různých postech celkem osmatřicet let. Vyzkoušela jsem si sestru na oddělení, úsekovou sestru, v ordinaci, na stanici a po absolvování pomaturitního specializačního studia v Brně jsem končila jako vrchní sestra. Nemyslím si, že to je bůhví jaký post, ale po těch letech mohu konstatovat, že to byla každopádně dobrá škola života. Pochopila jsem veškerou problematiku rodinného zázemí a mezilidských vztahů.

Už někdy v sedmdesátých letech jsem si zapisovala některé příběhy, které se mně zdály sakra zajímavé. Když jsem nastoupila do domova důchodců, bylo hodně lidí narozeno v roce 1888. Mezi nimi byla i paní, která se jmenovala Ruth Tobolářová. Byla to totiž jedna z prvních českých sester, která zakládala zdravotní školy. Další byla paní Marta Anna Šindelářová, která byla v roce 67 vyznamenána odznakem Červeného kříže, na kterém se houpal portrét Florence Nightingalové. Florence žila od roku 1820 do roku 1910 a přezdívalo se jí dáma s lampou. Její život mě uchvátil už jako žákyňku na zdravotnické škole. Byla pojmenována podle města narození v blízkosti Florencie, ale jinak to byla anglická průkopnice moderního ošetřovatelství. Zúčastnila se krymské války, kde viděla tolik utrpení a jako jedna z mála si uvědomila, že vojáky nezabíjí jen zranění, ale především špatné hygienické podmínky. Ruku v ruce šla špatná výživa, přepracování a pak se přidal tyfus, cholera a úplavice. Dávala přednost mocným a vlivným mužům, dnes by se řeklo, že uměla shánět sponzory. V roce 1860 vznikaly první školy pro ošetřovatelky, kde byly položeny základy pro ošetřovatelské profese.

Můj úvod by měl čtenáře připravit na čtení skutečně pravdivých příběhů, dovolila jsem si pozměnit pouze jména.

Ars moriendi = Umění umírat

Němec... je kapitola sama pro sebe. Zním ho dlouho, snad už několik let. Není ani z naší stanice, bydlí ve druhém patře. Každé ráno, když vystupuji z autobusu, za každého počasí stojí Němec v okně, mává a při tom se drží za srdce. To jako na důkaz lásky, abych si všimla i na tu dálku.

Denně dopoledne jezdí na Příkopy do Gastronomu na dvě decky bílého. Prošmejdí Prahu a vrací se na oběd.

Jednou mě vypravoval, že má syna, kterého celé roky neviděl, asi ho špatně vychoval. Při tom vypravování mě vyznává lásku a zdůrazňuje, že nikdy nikoho tak nemiloval.

Nedávno byl na pár dní v nemocnici. Bylo to bez něho smutné, okno ráno zavřené a nikdo nemává. Za pár dní ho přivezla sanitka a kdosi mě řekl, že špatně vypadá. Šla jsem se na něho podívat.

Akorát si ukládal věci z tašky do skříně. Když mě viděl na pokoji, měl ohromnou radost, slzy v očích a hned vyndával peněženku, že prý mě to musí zaplatit. Nevěděla jsem co? No prý tu návštěvu. Vynadala jsem mu pěkně od plic a řekla, že bude-li mít takové řeči, že už za ním nikdy nepřijdu. V tu ránu by byl snad peněženku vyhodil z okna, jen abych se nezlobila. Trvalo mu asi týden, než se dal do pořádku.

Nevydržel ležet a zase ho to táhlo ven. Po ránu mě navštěvoval na stanici a začal mít různé požadavky. Prý cítí brzký konec a ještě by si chtěl se mnou užít. V duchu jsem si představovala to jeho užívání. Dědek váží sotva pětadvacet kilo, stěží stojí na nohou, motá se, je to taková pára nad hrcem a on se cítí jako Tarzan. Chudák jeden!

Jednou ráno zaklepal na dveře sesterny a chtěl ode mne pusu. Přišel tak odhodlaně, jakoby to byla samozřejmost. Povídám:“ Pusu? V době chřipek?“ Odešel, ale za pár dní zkusil znovu škemrat o pusu. Kouknu na něj a povídám:“ Nestydíte se? Takový fousatý a neoholený brr!“ Beze slova zmizel a po chvíli přišel hladce oholen, voněl Pitralonem, měl košili, kravatu a vypadal jako ženich. A znovu skuhral, že si jde pro tu slíbenou pusu. Slíbenou? On vám někdo sliboval pusu? Já jen řekla, že jste neoholený.

Mávl rukou a povídá:! Já už jsem asi blbej, ale za to můžete Vy! Já vás strašně miluju. Nikdy nikoho na světě jsem tak nemiloval, ale můžu vám říct, že není nic horšího, než neopětovaná láska!

Resumé: Ráda s ním souhlasím, ale může mě to mít někdo za zlé, že takovou lásku neopětuji???

Mareček... jak je to vlastně dlouho, co k nám přišel? Nějakých pět, šest let. Přišli tenkrát s manželkou. Ona byla dost nesympatická, posunovala se jako Golem, upřený pohled do neznáma, vykulené oči, my jí říkali panoptikum.

Vybavuji si několik momentů, když manželé byli ještě spolu. Ona trávila veškeré dny v posteli, on jí oblékal, obouval, se vším pomáhal. Na skříně na ramínku visela silonová šatová zástěra. Tu si oblékal výhradně on.

Jednou jsem přišla na pokoj, ona ležela napříč postele, nohy opřené o židli, aby nevisely na zem. On seděl u stolu v té šatové zástěře a zašival v rozkroku dámské růžové kalhotky černou nití. Aby se nepíchl, kalhotky byly položené na malém prkénku. Co na tom, že před chvílí na něm krájel cibuli, aby si ji dal na gothajský salám?

Měli jednoho syna, velmi chytrého, nadaného a cílevědomého. Je z něho vážený pan docent, internista, endokrinolog. Sklízí úspěchy doma i v zahraničí. Odevšad posílá tátovi pohledy. Však to pan otec jednou komentoval slovy: “Á Pepa si zas v Tokiu kecá rozumy.”

Matka mladého docenta u nás dlouho nepobyla. Když na tom byla dost špatně, vzal si ji syn na kliniku, kde zanedlouho zemřela. V té době jsme se s dědou dohodli, že jsem k němu začala chodit na hodiny němčiny. Před koncem pracovní doby jsem zapadla na pokoj a on mně nenásilnou formou vtloukal do hlavy silná slovesa. Za tři roky mu bude devadesát a on má pořád o všechno zájem. Čte Rudé právo, ale i Stern, rád srovnává a polemizuje s různými inženýry, kteří za ním docházejí. Někteří jsou i jeho bývalými žáky.

Mně ovšem udělá obrovskou radost, když mě sám natrhá na zahradě první fialky. Téměř devadesátiletý stařík, který má jednu nohu o dvanáct centimetrů kratší, chodí o francouzské holi a on se vydá na zahradu. Pro každou fialku se musí shýbnout a pak na pokoji třesoucí se rukou svazuje snopeček režnou nití. Taková kytička potěší víc, než nejdražší orchideje.

Jelínek... Tenhle děda miluje zeleninu a téměř denně strouhá různé druhy a dělá si saláty. Někdy jeho kombinace připomínají pejska s kočičkou. On je schopen na salátovou okurku nalít černý rybíz, ale i kečup. Děda je takový samorost. Má jízlivou radost, když se pohádá na chodbě s kolemjdoucím, nebo když předběhne babky na kuchyňce a dá si na sporák dřív ohřát mléko, než ta, která už seděla na kuchyňce od rána.

Jednou při májových oslavách si vzpomněl na květen pětáctýřicátého roku. S nostalgií a pohrdáním mluvil o osvobození, hlavně však o dvou ruských oficírech, kteří znásilnili jeho ženu.

Měla z toho tenkrát pochopitelně šok, a když po třech dnech ze sebe vypravila, co se vlastně stalo, on se sebral a šel si ztěžovat na hlavní štáb v Berouně. Tam mu nějaký kapitán řekl, že když mu ty dva výtržníky přivede, postaví je bez pardonu před vojenský soud.

Nic se ale nestalo. On je neznal a ona se o tom nechtěla šířit, aby se lidé nic nedozvěděli.

Stach... Po obědě přijdu na pokoj, abych vylila bažanta dědovi u okna. Na posteli u dveří sedí polooblečený Stach a vedle něho pěkná paní, určitě už sedmdesátnice, elegantně oblečená, kabát moderního střihu.

Jen pozdravím a ženu se pro bažanta. Když procházím zpět kolem nich, ona se ptá: “Sestřičko, co náš mladej? Nezlobí?” Spíš naráží na to, zda pije.

Odpovídám: “Jo, zlobí! A v poslední době dost často!”

Vyjde za mnou na chodbu a rozpovídá se. Víte, byla jsem jeho první manželka. Byli jsme spolu sedm let, ale kvůli tomu pití jsme se rozvedli. Měli jsme spolu jednoho syna. Ten je bohužel po tatíčkovi a teď klempíruje s cirhózou. Já už jsem se nevdala, ani na to nebyl čas. Manžel se po druhé oženil, ale Jindřiška byla chudák. Dělal jí to samé, co mně. Měli spolu také syna, ale Jindřiška po porodu zemřela. Tak jsem si toho chlapečka vzala k sobě a vychovávala oba najednou. Však byli oba mého muže, kterého jsem tolik milovala.

Nedovedu se vžít do situace, že bych bývalému manželovi měla vychovávat dítě, které má s jinou., byť sebe hodnější. Je to pro mne absurdní. Maruška vypravuje dál, jak se Stach léčil na protialkoholním u samotného doktora Skály. Stále vychvaluje svého bývalého, jaký to byl vzácný a chytrý člověk. Nadaný statistik a svého času dělal náměstka ministru pro vnitřní obchod.

Uvažuji, že musel být vskutku vzácným člověkem, když pro něho tolik udělala, a nota bene stále dělá. Chodí za ním, nosí mlsky, pere podělané prádlo a tady věřím, že to je skutečná láska. Pro peníze to rozhodně nedělá. Jemu zbývají čtyři stovky důchodu. On to stačí propít už během prvních čtrnácti dnů.

Však skuhral, aby mu Maruška nechala aspoň stovku. Rázně ho odbyla a já už odcházím konečně vylít toho bažanta. Přes zavřené dveře slyším: "To teda hochu ani náhodou. Nestydíš se? Já mám šest set osmdesát kaček, a když všechno zaplatím, zbyde mě dvacet korun na den. Když jeden den přetáhnu, druhý den to musím ušetřit. Podporovat v chlastu tě nebudu. K jídlu ti přinesu, co chceš, ale jestli budeš chlastat, nebudu sem chodit.

Mám dojem, že by to stejně asi dlouho nevydržela a že by ty návštěvy chyběly spíš jí, než jemu.

Jančatková... Lidi jsou hyeny, zejména snad téměř všichni příbuzní obyvatel domova důchodců. Existuje pouze pár výjimek, které jsem za ty roky poznala a obdivovala. Jinak, jak říkám, jsou to hyeny. Ať je to syn, dcera, neteř, pravnuček, nebo ještě něco vzdálenějšího.

Jen co vystrnadí milovanou babičku nebo dědečka z bytu a byt je přepsán na ně. Zprvu chodí na návštěvy často, mají spoustu požadavků a připomínek k ošetřujícímu personálu. Jako třeba, že babička už dlouho nebyla na očním. Dokud byli spolu doma, tak si nikdo z rodiny nevšiml, že babka přes brýle už nevidí. Proč ji neobjednali a nezašli na obvod?

Rodinným příslušníkům se většinou nechce vymetat čekárny. To bych docela pochopila. Ale už nepochopím, že rázem veškerou odpovědnost hází na sestry v domově důchodců.

Jak je vůbec možné, že příbuzní okradou babku do poslední mrti a to ještě za živa. Odnosou předem raději pro jistotu naprosto všechno. Věci, šatstvo, peníze.. Až když sociální pracovnice volala a oznamovala úmrtí, tak přijeli, přinesli šaty a dvacet korun pro pohřební službu.

Taky jsem na vlastní oči viděla neteř, která šla vyřídit pohřeb tetě, ale pozastavovala se nad tím, že jsme dali do márnice ten nejlepší kostým?! Proč právě ten? Na ten jsem si dělala dávno zuby a ona mě ho nechtěla dát. Neteř cedí skrz zuby přívally vzteku. A pokračuje spíš pro sebe:“ K čemu jí tam bude“? Byla to předválečná látka a já ho mohla ještě užít.

Teta se musela obrátit v hrobě, vlastně ještě u nás v márnici.

Příbuzným tohoto typu už jsem dávno přestala kondolovat. Takové mrše, které jde o kostým z předválečné látky je snad i ta kondolence proti srsti.

Zbirová... Přišla za mnou do koupelny a přinesla jablko. Hned jsem si vzpomněla na ježibabu z pohádky o Sněhurce. Šroubuji uzávěr na lahvi od šamponu, myji vanu a ona mě za zády chrlí, že celý život ji měli všude rádi a nikdy s nikým nic neměla. Vystřídala už několik spolubydlících, ale tahle ji přivede do Bohnic. Obě dvě si navzájem dělají naschvály.

Sestřičko, vy tomu nebudete věřit, ale já pracovala přes třicet let u baronky. Tam bylo nějakého zlata a žádné se mě nezadřelo za nehty.

Ta moje spolubydlící si nejprve chtěla se mnou tykat a dneska mě řekla:“Ty krávo!“

Jak už jsem řekla, v jiných sférách jsem se pohybovala. Ona byla baronka a on byl vikýř. Při vikýři jsem se narovнала a vložila se do monologu. Co že byl manžel? Ptám se. No vždyť říkám, opáčila nevrle, že jsem ji přerušila, přece vikýř.

Byla velmi rozzuřená a chrlila dál. Měla v šatové zástěře klíče, které jí v noci spolubydlící ukradla.

Chtěla jsem se jí zbavit, vana už byla umytá, já ji vzala pod křídlo a povídám, že se půjdeme podívat po těch klíčích na pokoj. Přece se musí najít. Cupitala pár kroků přede mnou.

Mezi tím mne někdo na chodbě zastavil, já se trochu opozdila, a když přicházím k pokoji, slyším jekot, připomínající paviány v ZOO. Otevřu dveře a ty dvě jezinky stály v bojovém postoji proti sobě a každá z nich měla ruce na krku, jenže ne na svém. Vpadnu na pokoj, trhám je od sebe a oběma vyhrožuji převozem do Bohnic. Je to s podivem, ale to pomáhá. Jedna křičí přes druhou a já stojím mezi palbou jedovatých vět.

V tom se otevřou dveře, mezi nimi stojí sousedka z vedlejšího pokoje, v ruce drží klíče a povídá, že je našla na záchodě, nejsou-li to ty ztracené? Pochopitelně, že byly. Poškozená rafla klíče a jako fúrie se řítla na chodbu.

Danešová... Třiadevadesátiletý uzlíček na lůžku vnímající do poslední chvíle. Sama byla z lékařské rodiny, za muže měla doktora medicíny, který si ještě v padesáti letech udělal doktorát z biologie. Ona se učila latinské názvy s ním, jen tak, aby sama poznala, že mozek na tom ještě není nejhůř.

Ptám se, jaké uměla řeči? Jen mávne rukou, jako že to nestojí ani za řeč. Jenom německy, italsky, francouzsky a tu latinu. Dalo by se s ní konverzovat německy. Trochu ožila, když jsem vplula na pokoj a šveholila: „Guten Tag, wie geht s Ihnen?“

Během krátké doby téměř ohluchla tak, že jsem měla co dělat, aby rozuměla česky. Já na ní křičela česky a ona odpovídala slabounce a tichounce německy.

Den před její smrtí jsem četla dopis, který jí přišel od kamarádky z mládí. Psala jí, jestli si ještě vzpomíná, když se v roce 1931 v Českých Budějovicích dívaly spolu na kometu, a že je tenkrát ani nenapadlo, že by se ještě dočkaly jejího návratu. Když jsem dopis dočetla, ptala jsem se, jestli všechno slyšela? Nebyla jsem si zcela jista, zda mě vnímá. Při čtení dopisu měla stále zavřené oči a otevřená ústa, v nichž se pohyboval suchý jazyk. Jenom kývla, a ukápla jí slza. Slzu jsem utřela a do otevřené pusy zasunula láhev s dudlíkem.

Druhý den v noci zemřela. Před svým koncem si dala přes obličej bílý kapesník. Pohřeb měla vypravit neteř, která od ní ještě za života dostala peníze. Babka před odchodem do DD prodala nábytek a peníze dala neteři. Ta jí svatosvatě slíbila, že pohřeb samozřejmě vypraví. Sliby, chyby!

Když sociální pracovnice neteři oznámila úmrtí, neteř hned rezolutně prohlásila, že absolutně to nepřichází v úvahu, protože je nemocná. A vůbec! V ústavu zemřela, tak ať si taky ústav pohřeb zařídí.

Co by nezařídil, nebude to funus ani první, ani poslední. Jde o nejlacinější rakev a bez obřadu. Suma se musí vejít do tisícikoruny, kterou na to dá Národní výbor. Neteř hlavně chtěla cestovního budíka, nůžky a kleště na nehty. A svědomí? Taková svině žádné nemá, tak ji nebude mít co žrát!

Hlaváč... Přišla jsem na pokoj a chci si domluvit koupání a povlékání. Koupat prý se může, ale povlékání je zcela zbytečné. Já si vedu svou, že povlékání tedy bude též. Děda mě chytl za ruku, křečovitě mačká hodinky a zároveň vyznává lásku. Prý se mohu přesvědčit, že ta deka je netknutá a zůstala tak, jak jsem ji před čtrnácti dny povlékla a sbalila ke zdi.

Svěřuje se, že spí nerad sám, tak se každý večer k té dece přitulí, obejmeme a představuje si, že s ním spím já. Aby nám nebyla zima, přikryje „nás“ jen Larisou.

Dědka jsem pohladila po plešaté lebce, převlékla postel celou a cestou do koupelny jsme se vedli jako milenci.

Byl šťastný, že jsem do koupelny nešla napřed napustit vodu do vany. Byl v sedmém nebi, když jsme šli spolu po chodbě, drželi se za ruce a vidělo nás hodně lidí.

Jak někdy stačí málo, aby jeden druhému udělal tolik radosti!

Zahelík... Po chodbě se line nepředstavitelný smrad. Zdrojem všeho je jeden inženýr. Má bílé vlasy a hlavně jich má hodně. Všichni obyvatelé o něm mluví jako o vlasatém bláznovi. Nevím, jak se mu to podařilo, ale obrovské lejno bylo na pokoji v umyvadle. Rozšlapaná stolice všude, snad i tam, kam nespočinula jeho noha. Na šedém linoleu byly rezavo hnědé t'ápoty. Kde se v něm vzalo takové množství hmoty intenzivně páchnoucí a naprosto nevyvětratelné?

Hudrám více méně pro formu, stejně efekt není žádný. To jste nemohl na záchod? Ptám se. On se šourá za mnou k umyvadlu s jídelním nožem, jehož špičkou do toho lejna píchá a povídá: "A hergot, to je porce!" Hnala jsem ho od umyvadla, vzala rukavice a šla dát vše do původního stavu.

To jsou pane konce! Děda dříve učil na vysoké škole, za války zachránil mnoho studentů, aby nemuseli do rajchu. U nás je asi dva roky a na nočním stolku mu stále leží knížka o elektrotechnice, kterou čte pořád dokola. Dědek je to svérázný, ale mám ho ráda. Až na ty jeho kadivé záchvaty.

Jednou jsem takhle posbírala jeho stolicí ze země do novin a buničiny a šla to vyhodit do pytle se smetím, který stojí v chodbičce před záchody.

Právě vylezla babka ze záchodu a pronesla větu, které jsem se musela smát i v tom zamořeném prostředí. To je děsný, v tomhle smradu nemá ani cenu srát! Toaletní papír navinula na rukojeť hole a belhala se na pokoj.

Janata... Strašně nerad se koupe a jak vejdu na pokoj, už hlásí: "Bane, sestro, vždyť ještě nesmrdím." Ale jo, já to cítím, povídám. V koupelně se svléká hodně pomalu, musím mu pomoci, jinak bych toho moc neudělala. Už mě to tu nebaví. Ku podivu nemyslí koupelnu, ale svět. Koupelna nahrazuje zpovědnici a dobrá sestra faráře. Já už bych mohla zastoupit samotného papeže. Obyvatelé mají potřebu se vypovídat, chrlí ze sebe různé pikanterie ze života, s kterými se dosud třeba ani nikomu nesvěřili. Aniž se na cokoli ptám, děda sedí ve vaně, já mu drhnu podělaná lýtka a on vypráví: Celý život jsem dělal na dráze. Jsem starý Nuselák, mám čtyři děti a všichni žijí v Olomouci. To určitě! Co bych tam dělal? Sem za mnou nepřijdou a tam by taky nepřišli. Leda tak jednou za měsíc a při tom se šibalsky usměje. Má na mysli den, kdy se vyplácí důchod.

Já už jsem starý kocour, ale vy jste ještě kočka. Jak tak na vás koukám, vy byste jich ještě umrtvila! Tomu výrazu se směju a k tomu dědkovi mě to nějak nejde dohromady.

Víte sestro, nikdy jsem to nikomu neřekl, ale vám jo. Stejně je to jedno, když už nemám mámu. Ta byla zlatá! Jednou jsem jí zahrnul, jéje, ta se to tak dozvěděť, ta by mě vystříhla triko! Ale já na konec zjistil, že ta cizí jí má zrovna takovou, jako ta moje. Jen měla větší luft! Nýčko mám toho pind'oura na bačkoru, jen se furt pokecává.

A měl recht. Jen co jsem mu na vykoupané tělo navlékla čisté spodky, než jsme vyšli z koupelny, byly už zase mokré.

Bikáčová... Hubená, maximálně čistotná, vidí, slyší, dobře se pohybuje a na hrbu má sedm křížků. Relativně tedy může mít před sebou i takových pětadvacet let života. Přesto přemýšlí, jak všechno zařídit, aby její dcera neměla s jejím pohřbem moc starostí. Na funus už si našetřila a dala stranou.

Vcházím do pokoje, je tam sama a něco si brumlá pro sebe. Zarazila jsem se, protože ona právě není z těch, co trpí samomluvou.

Copak je paní Bikáčová? Vrhá se ke skříni a ukazuje hezké černé šaty. No není to husa? Pořád láteří a já pořád nechápu. Řekla jsem dceři, že už se ta zubatá blíží, aby mě sem přinesla černé šaty. Jenže já měla na mysli ty ke krku s dlouhým rukávem. Ta husa nepřemýšlí a přinese tenhle hadr.

Cítím, že je řada na mně a šaty jí chválím. Nenechala mě domluvit, čílí se dál a prská. Sestro, dovedete si představit, jak ležím v rakvi, a holý krk a holé ruce?

Hrdlička... Přišel nový příjem. Malý úhledný dědoušek, o kterém jsme věděli od sociálky, že je to bývalý pošťák. Co dělal na poště? Za přepážkou by nebyl vidět a balík by neunesl...Na knížce měl sto deset tisíc. Z příbuzenstva zbyla jediná neteř. Ta měla v rodině během krátké doby úmrtí a svatbu, vydala se ze všech peněz. Přišla za strýčkem požádat o půjčku, stačila by tisícovka. A strýček pravil:“Půjčím, co bych nepůjčil, ale kde mám záruku, že to vrátíš? Chtěl do zástavy její zlatý řetízek. Neteř byla zoufalá, sundala řetízek z krku a položila strýci do dlaně. Strýček Harpagon půjčil peníze, a jak je neteř vrátí, dostane zpět svůj řetízek.

Za nějaký čas se nese neteř s tisícovkou. Ten však kroučí hlavou a říká, že by se jí to hodilo, ale taky se musí myslet na úroky. Tisícovku shrábnul, ale chtěl po ní ještě čtyři stovky. Jinak se má s řetízkiem rozloučit. Řetízek byl dar od muže, položila na stůl ještě požadované čtyři stovky, vzala si řetízek a beze slova odešla. Nikdy už se neukázala. On se párkrát zmínil, že neteřinka nějak dlouho nepřišla na návštěvu.

Když strýček Hrdlička zemřel, domov důchodců vypravil pohřeb bez obřadu a veškerý majetek propadl státu.

Sergej... Tak zvaně na můj pokoj se očekával nový příjem. Po všech zkušenostech si dělám legraci a říkám:“Teď bych si přála hodného, čistého

bohatého dědečka, a aby měl málo věcí...“ Ani jsem nedomluvila pro salvy smíchu všech kolem sedících sester. V poslední době chodí příjmy velmi špatné, jak po strážce zdravotní, tak i jinak zanedbané.

Dokumentace předem ohlásila, že jde o dědu, kterému je dvaadevadesát let a je z Kujbyševa. Je to doktor medicíny, v Praze už žije dlouho a o domov žádal sám.

Pro příjem jsem si šla do vrátnice sama. Na lavici v přijímací hale seděl malinký človíček, bílé, poměrně husté vlasy, v krátkém, téměř novém čistém beraním kožíšku. Odevzdán osudu, co bude následovat.

Vedle něho stál nový modrý kufr a aktovka. Jdu dědu přivítat a hlaholím něco v tom smyslu, že ho u nás vítám... Je to více méně formalita, než upřímná srdečnost. Dědoušek vyskočil z lavice a opřená hůl byla spíš jakýmsi elegantním doplňkem.

Já bafla kufr s taškou a kráčím před ním směrem k výtahu. Odevzdaně mne následoval. Cesta výtahem do prvního patra uběhla jako blesk, ale i za tu chvíli jsem nabyla dojmu, že to bude pravděpodobně takový člověk, jakého by si přála každá sestra na svých pokojích.

Po pár dnech jsem se přesvědčila, že odhad nezklamal. Při sebe kratším pobytu na pokoji se dozvím spoustu zajímavostí. Víc, než kdybych listovala v encyklopedii. Sergejův kamarád byl akademik Běhounek. Už jsem byla sice na odchodu, ale v hovoru chtěla pokračovat, protože Běhounek je pro mne pojem. Rozpovídal se, že Běhounek učila madam Curie, Sergejův kamarád byl třeba Rachmaninov, nebo Šaljapin. Mám pocit, že se z něho sype 100+1 zahraničních zajímavostí. Sám vystudoval ve Varšavě, sjezdil tři kontinenty a za války pracoval jako válečný chirurg. To byla praxe, na kterou nedá zapomenout ani ta nejkrutější skleroza.

Po válce zůstal v Československu a pracoval jako gynekolog a porodník v Přelouči. Zaměřil se na patologické gravidity a porody. Po smrti Stalina se vydal opět na cestu do staré Ruské země. Navštívil zbylé příbuzné, vykoupal se ve Volze a zase se vrátil.

Jednu historku neopakuje dvakrát. Myslí mu to dobře, je vděčný za každou chvíli, kterou s ním strávím. Nezastírám, že i já se cítím obohacena jeho vypravováním.

Vždy ožije, trochu s námahou se zvedá, lehne na bok, opře se o loket a hned se chlubí, že se oholil, aby mně udělal radost. Ani netuší, že mě radost skutečně dělá.

Pořád mluvil o štrúdlu a v době chřipek, kdy byl zákaz návštěv, mne prosil, zda bych mu štrúdl koupila.

Jenže jako na potvoru všude měli samé buchy, stoly, bábovky, vánočky, ale štrúdl zmizel z pultů. Koupila jsem listové těsto a žádaný štrúdl upekla. Sergej měl obrovskou radost a já aspoň udělala dobrý skutek.

Stašek... Ráno přijdu na pokoj a připadám si jako v té nejhorší knajpě. Na stole plný popelník vajglů, prázdné láhve od piva a typická atmosféra, dědek se probouzí z opice.

Na ošetřovně čtu hlášení a v něm přímo horory. Stašek vypil láhev rumu a náležitě vyváděl. Zvracel, podělal se, padal s postele, byl sprostý, agresivní, měl zálusk ještě na láhev vína. Sestry mu ji zabavily a on dělal, jako smyslů zbavený. To bylo asi tak v kostce.

Tohle se událo týden před Štědrým dnem. Když jsem přišla v pondělí na jeho pokoj, čekala jsem, co ze Staška vypadne. Věděla jsem, že mne má rád, že mě věří a že se tudíž dozvím nezkreslenou pravdu.

Chytil mne za ruku, jal se líbat prsty, mluvil přerývaně, a abych se nezlobila, že se velmi stydí. Mně se omlouval celkem zbytečně, já o jeho extempore na štěstí přišla, protože jsem měla v inkriminovanou dobu volno.

Chtěla jsem věci přijít na kloub, sedla si k němu, on se uklidnil a rozpovídal.

Měl slíbenou návštěvu, koupil v kiosku láhev rumu, aby ji dal návštěvě jako vánoční dárek. Čekal, čekal, ale stále nikdo nepřicházel. Protože má pokoj s okny směrem na ulici a je dobře vidět, pozoroval i stanici autobusů. Co jich projelo! A návštěva pořád nikde. Staška přepadl smutek a beznaděj. A tady se zrodil ten nápad! Co takhle otevřít láhev, trochu se napít a zahnat smutek? S přibývajícímí autobusy ubývalo i obsahu v láhvi. Chytne si hlavu do dlaní a pláče. Ještě na závěr dodá: "Ani nevím, jak to dopadlo, láhev byla najednou prázdná a s ní prázdno i v hlavě. Teď si sestro uvědomuji, že to byla hloupost.

Slíbená návštěva nepřišla ani o vánocích, ale ani po nich.

Hrdličková... Tři roky přes osmdesátku, v domově důchodců je teprve pár týdnů. Je ještě čiperka, očička jako korálky, není hluchá ani slepá, jak to v tom věku chodí. Něco se jí hnulo v mysli a z ničeho nic nám začala utíkat. Komplet oblečená, kabelku v ruce a tradá ven...Párkrát ji někdo vrátil z vrátnice, nebo pro ni musely sestry až na stanici autobusu, když byla viděna z okna sesterny. Na to konto padl rezolutní zákaz vycházení z ústavu.

Jednou zase chtěla zdrhnout, a když byla u brány, poslaly jsme ji za paní ředitelkou, aby taky věděla, co to je za slast dohadovat se s bláznem.

Obě spolu chvíli mluvily a náhodou vidí ředitelka na cestičce v parku dědu Satingla. To byl čerstvý vdovec, nešťastný a zoufalý. Pořád otíral mokré tváře od slz, koktal a nebyl schopen ze sebe vypravit ani holou, natož pak rozvitou větu.

Byl to takový dobrák od kosti, ale nechutný. Nerad se koupal a často se pomočoval. Ty počůrané kalhoty vždy hodil do umyvadla, napustil na tu stojící moč trochu vody, vyždímal a pověsil na balkon na šňůru, nebo v horším případě položil v pokoji na topení. To pak bylo něco! Do takové tchoří nory vstoupit

bylo za trest. Kyslíkový přístroj k mání nebyl, tak to chtělo trénink. Jen hluboký nádech před pokojem, v pokoji se zdržovat jen nezbytnou dobu. Skoro jako potápěčka Ama, která loví perlorodky. Trochu jsem odbočila, ale pro přiblížení situace je to dost důležité.

Prostě a jednoduše tu ředitelku nenapadlo nic jiného, než vzít Satingla za ruku, strčila mu tu utíkající Hrdličkovou a řekla:“ Támdle se s paní projděte a pak ji vezte rovnou ze zahrady do domova na večeři!“

Oba to vzali vážně, a to tak, že vzplanula nikoli jiskra, ale přímo pochodeň. Z oken svých pokojů na sebe mávali, posílali si pusy a k ostatním obyvatelům byli hluší, jako tetřev v toku.

Chtěli bydlet spolu, my jsme jim to po nějakém čase umožnili a udělali jsme dobře. On přestal koktat a pomočoval se méně. Ona přestala utíkat. Chodili spolu do parku a jejich stůl v pokoji zdobilo vždy ve váze luční kvítí, z lásky vlastnoručně natrhané.

Janoušek... Nesu na pokoj snídani a žasnu! Na ustlané posteli sedí vyfiknutý děda jako ženich. Divím se a šveholím:“Ajajaj, vy jste fešák!“ Kampak jdete, sonduju. Usměje se a povídá stroze, že na svatbu synovi. Sakra synovi? Uvažuju, že dědkovi je osmdesát, tak snad vnukovi né?

V tu chvíli se mě vybaví mé první setkání s jeho synem. Bylo to setkání z mé strany naprosto neprofesionální. Když byl u nás Janoušek ještě s manželkou, ta po dlouhé těžké nemoci zemřela. Já na pokoji gruntovala a mezi dveřmi se objevil pán, který hledal Janouškovy. On se nepředstavil, mě to v tu chvíli nedošlo a říkám:“Tady nikoho nenajdete.“ Paní zemřela a pán šel vyřizovat pohřeb. Zůstal stát v těch dveřích jako solný sloup a hlesl:“ Já jsem jejich syn. Byla bych v té chvíli raději držela pár facek. Syn byl z daleka a já ho nikdy u nás neviděla, což mne neomlouvalo. Když přijel do Prahy, spíš se sešli s tátou někde v centru Prahy.

Když mě děda řekl, že jde dokonce za svědka, řekla jsem mu, aby to svým podpisem dobře zpečetil. Že se pak přijdu zeptat, jaké to bylo. Za dva dny jsem přišla do pokoje, on se usmíval a dal se do vypravování.

Bylo to takové tiché, chudé, jen oni dva, její kamarádka a já. Měli to na Smíchově a pak se jelo do Parkhotelu. Tam ta vrchní číšnice myslela, že slavím osmdesátku a přinesla karafiát do vázy. A já sestro tak nemám rád, když je kolem mé osoby rušno! Nejdřív přinesli aperitiv. Bože, nějaká kořalka s citronem a já měl strach, až budu dopíjet, že mě citron plácne přes hubu. Pak byl nějaký kornout se šlehačkou zabalený v šunce a já nevěděl, kudy do toho. Jak jsem do toho pích, všude to vylejzalo. Vrchní přinesl obrovské desky, skoro jako kniha a on to byl jídelní lístek. Všechny názvy pěkně po pansku a jeden stejně nevěděl, co si vybírá. Dal jsem si znojenskou, čtyři nadejchané knedlíky a pane! Toho masa! Jářku, pětkrát větší porce, než tady v domově! Pak přinesli

Budvar, nebo Plzeň, nevím. Stejně to nepoznám a mám raději šumák. Na závěr kafičko a pak přivezli až ke stolu nějaký pult na kolečkách se sladkostmi. Ale já už stejně nemohl do sebe nic dostat. Když jsme to spořádali, šel jsem se podívat na ten pokoj, kde budou spát. Vlastně, co to melu, o svatební noci se nespí! A mávl rukou při pomyšlení, že nezamhouří oko a za noc zaplatí sto osmdesát korun! Sice krásné zařízení, a ten koberec! Sestro, považte těch peněz!

No a pak jsem jel domů. Ulice, co vede k Veletržnímu paláci, byla rozkopaná, já si pak na něco sednul a objel celou Prahu. Do domova jsem se dostal těsně před zavřením.

Pomyslela jsem si, proč nezavolali tátovi taxíka? Ještě jsem se zeptala, jak se mu líbí snacha?

No, líbí, nelíbí... Bude to jejich život. Konec konců, když se to vezme kolem a kolem, ta minulá se mě líbila, ale byla to hotová potvora. Oni by se rozvedli už dávno, ale syn dělal ředitele školy ve Vejprtech a poslance na Národním výboru, tak si to nemohl dovolit. Syn chodil zpívat do sboru a tam se sčuchnul s touhle snachou. No asi mu zazpívala a potutelně se usmívá. Tak se dohodli, že se vezmou, ale v Praze. Syn tu nikoho nezná, tak řekl mně. Tak co bych nepodepsal, ale už jsem rád, že je to za mnou.

Vokurka... Začátkem května prý má přijít parádní nástup. Rovnou z vrátnice do koupelny a honem vystříkat skříňě Biolitem, mají doma nějaká zvířátka. Pokoj je připraven, skříňě vystříkané, nadešel den D a hodina H. Příjem už je ve vrátnici. Shodou okolností jsou tak zvaně moje. Staniční sestra haleká přes chodbu, abych napustila vodu do vany, že příjem za mnou přivede.

Sedím na okraji vany, napouštím vodu a bezděky pozoruji své chlupaté nohy, kde možná za chvíli bude špacírovat blecha.

Otevřu koupelnu, nejprve vidím sociálku, která v každé ruce třímá velký špinavý kufr. Za ní stojí obtěžkaná staniční sestra s nějakými balíky a aktovkou. Přes rameno má položené dvě deky. Odvaha! Co když jsou zablešené, jak hlásila zpráva z obvodu? Dobračky mě šouply do koupelny dědu i s babkou.

Než jsem se nadála, došlo k samovolné zpovědi. Děda je malinký, očička mu jen hrají, ale je na měkko. S hrůzou pozoruji šatstvo, které ze sebe odkládá na věšák, na židli a na zem. Spodky padnou jako ulité. Skoro bych řekla, že vypadají jako brnění. Že je děda cítit močí, to je slabé vyjádření. Mám dojem, že lavinový pes by musel toho chudáka ucítit i pod kilometrovou vrstvou sněhu.

No nedá se nic dělat, dala jsem se na vojnu, tak musím bojovat. Voda je připravená, okénko otevřené, tak dědo hop, a jsme ve vodě. Děda vzal vanu přímo útokem. Kdy ji asi viděl naposledy?

Nikdo by mu nehádal, že už má devadesátku za sebou. Vyučený soustružník kovu a klade důraz na to, že si vydělal i na auto. Žil pěkně, ale skromně. Těžce nese, že musel opustit to svoje. Postel, almary a televizi. Marně vysvětluji, že i

tady bude mít svoji postel, almaru a televizi dokonce barevnou. Utřel ukápnuvší slzu a řekl, že vůbec není zvědavý na to, jak se rozdávají medaile v barvě. Spíš se těší na přírodní snímky.

Babča je tichá a mluví jen, když se jí někdo zeptá. Má překrásné bílé husté vlasy až do pasu, které jsou staženy špinavou zelenou sametkou. Když se svlékla, skočila zrovna tak čiperně do vany. Ve vodě se rozplývá blahem, a když jí myji vlasy, je vděčná, spokojená a za všechno se pořád děkuje.

Zatím, co jsem myla babču, děda se rozpovídal. Žijí spolu tři roky a seznámili se na lavičce v parku. On krmil ptáky, ona k němu přisedla, slovo dalo slovo a on pak řekl, že je čas jít domů. Ona se zeptala, jestli může jít s ním. Proč by ne? U něj v bytě se rozplakala a zeptala, jestli by u něj nemohla zůstat napořád?

Ten příběh mně přišel jak ze starého románu. Cožpak neměla domov? V jaké situaci se musela nacházet, když vidí dědka v parku a drží se ho jako klíště?

Záhý jsem celou situaci pochopila a skoro mě stydla krev v žilách. Při ukládání věcí do skříně vypadla z občanské legitimace kartička, na které čtu, že jde o Čestný odznak mateřství třetího stupně. Zajímá mne to a tak se ptám. Při její odpovědi přestávám dýchat a myslím na svého jediného syna.

Ta paní totiž porodila devět dětí. Jedna dcera je po zápalu mozkových blan a je umístěna v ústavu mimo Prahu. Jak je možné, že těch zbývajících osm dětí se nepostará o mámu? Jak je vychovala? Kde je ten zádrhel?

Vypečené dětičky si mámu půjčovaly po měsíci. Když brala důchod, tak ji zkasírovaly, aby v mladé domácnosti vypomohla a zase ji šíbovaly k dalšímu sourozenci.

Ač byla zoufalá, neměla sílu na to, aby se nějakým způsobem vzepřela. Až se objevil v parku děda Vokurka, ke kterému přilnula a držela se zuby nehty. Celý důchod mu dávala a on se staral o jídlo. Ona prala a žehlila.

Když jí řekl, že pomalu ale jistě už na práci v domácnosti nestačí, že si podá žádost do domova důchodců. Prosila ho, aby všechny náležitosti vyběhal i za ní, že chce jít s ním.

Proto bylo na žádosti od sociální pracovnice napsáno, že musí nastoupit v jednom dni a na jeden pokoj, aby byli pohromadě.

Douchálková... Zoufalá, ale smířená se životem se ptá sama sebe, kam se to jen dostala? Představovala si vůbec někdy poslední dny svého života? Co zbylo z jejích ideálů, představ a iluzí? Z celého příbuzenstva zbyla jen jedna neteř, ale taky má pár svých hrnečků na polici, jeden skleněný džbán, který zbyl ještě z její výbavy. Je to málo, nebo moc?

Upřeně hledí z okna a vypráví. Je ráda, že má posluchače.

Na pokoji jsem s cizí starší ženou. Zarazí se nad slovem starší. Považte, sestro, vždyť ono jí je šestadevadesát a ještě dělá plány do budoucna. V noci těžko dýchá, slyším každé její pohnutí na posteli.

Od smrti manžela jsem byla zvyklá spát sama v celém domku blízko trati za malým nádražím. Vyšla jsem za dům a byla v lese. Trhala jsem si kytky a

chodila na houby. Vypráví, jak v lese na kopci bylo místo, kde bylo jen samé brusinčí a nikdy tam nepotkala ani človíčka. Právě na to místo chodila, když byla zoufalá. Po smrti manžela myslela, že skočí pod vlak, že tu tíhu a samotu neunes. Vyhýbala se lidem a tehdy přestala chodit i do brusinčí.

Lomí rukama, pláč na krajíčku a zoufale se snaží vylíčit, jak strašně je sama, ač je kolem mnoho lidí.

Obrací ke mně uplakané oči a vyhrkne:“Pokoj máme na půl, k oknu smím jen po levé půlce pokoje, jedna židle je moje a nestálo by za to sednout si na její.“ Však ta židle určuje jen moji polovinu stolu. A teď tady dýcháme společný vzduch na pokoji, i když k ránu nemůže být o vzduchu ani řeči.

Na závěr ještě dodává, jak se ráno plíží na záchod, i když se jí vlastně ani nechce. To jen, aby si zkrátila čekání na ráno, kdy nastane hemžení, ruch, mlácení dveří u výtahu a rozvážení snídaně.

Ráda by s něčím pomohla a byla nějak prospěšná, ale schází síla fyzická, ale i psychická.

Plšíková... Jdu po chodbě a hlava v šátku vykukuje z pokoje. Když se k ní blížím, tahá mne za ruku a láká do pokoje. Je hluchá a tudíž i dost hlučná. Myslí si, že šeptá, je jí však slyšet až na druhém konci chodby. Ptám se, o co jde? Něco tady pro vás sestřičko schovávám. To budete koukat! Vejdu do pokoje a sama za mnou zavírá dveře. Na stole je otrhaná krabice od kostkového cukru a v ní úhledně nakrájené kousky domácího štrúdlu.

Jak babka ten závin vychvaluje, podívám se do krabičky a co vidím? Po štrúdlu pochodují houfy černých mravenců. Upozornuji ji na to. Jde do nočního stolku, ze šuplíku vyndá lupu. Pozoruje obsah krabičky lupa jezdí po štrúdlu a hrne před sebou mraky moučkového cukru. Babka ale pořád nic nevidí. To je jedno! Foukne do krabice a pár mravenců i s cukrem vyfouká. Strčí mě štrúdl pod nos a táže se, jestli je tam ještě nějaký mravenec? Samozřejmě, to by chtělo vyhodit! Ale se zlou jsem se potázala. Štrúdl přinesl bratr, švagrová je nemocná, má endoprotézu, těsto dělala sama a teď by se to mělo vyhodit?

Odcházím z pokoje a za sebou slyším:“ Kdepak ti mladí, ti by jen všechno vyhazovali.“ A vůbec! Kyselina mravenčí je zdravá!

Havleková... Vypadá, jako žába z pohádky O žabce carevně. Je nečistá a ani ji nenapadne, že je v nočním stolku hřeben. Nemá o nic zájem. Jedna velká brada splývá zároveň s krkem. Paní Havleková velmi těžko dýchá a chvílemi jen lapá po dechu. Otoky dolních končetin čas od času znemožňují chůzi. Má plnou skříň věcí, ale oblíbila si pouze černou šatovou sukni, která je špinavá, chatrná a

ubleptaná. Bývalá domovnice, která měla na starosti tři činžovní domy. Domovnický kukuč jí zůstal dosud.

Ale co ze všech jejích nectností trápí zdravotnický personál je to, že je to ta nejsilnější kuřačka, jakou jsem kdy viděla. Zapaluje si vždy a všude, tahá jednu cigaretu za druhou. Sotva ráno oči otevře a taky sotva dechu popadá, už už štrachá v nočním stolku po cigaretách. Na pokojích, chodbách, záchodech a na hale u televize se kouřit nesmí. Ale ona kouří všude tam, kde se právě nachází. Kuřárna je na konci dlouhé chodby, ale málo platné, je to přeci jenom daleko pro starou ženskou, vzhledem kyrysara, ale s podlomeným zdravím.

Nepomáhají domluvy, hrozby ani odebrání cigaret. Kuřáci spolu drží basu a ona chodila, škemrala, loudila, půjčovala, vyměňovala i jídlo za cigarety, ale kouřit nepřestala.

Od nového roku byla přidělena tahle kuřačka právě mně. To znamená, že po celý rok se budu starat o to, aby byla v čistotě. Koupání, převlékání, mytí vlasů, stříhání nehtů, čisté lůžko, uklizená skříň, noční stolek, prostě všechno musí být jako ze škatulky. I při té nejlepší snaze sestry tohle všechno nejde s některými lidmi zvládnout. Byla jsem zoufalá. Po koupeli prokoukla, to nemusím zdůrazňovat. Ještě načesat vlnu, dát sponky a jedeme na polo rozpadlém vozíku na pokoj, kde už je čistě povlečená postel.

Protože jednu dobu byla paní Havleková neschopná chůze, dostala na pokoj k posteli gramofon. Dohodla jsem se s ní, že jí budu dávat každý den tři cigarety, víc, že bohužel nesmím. Jinak bychom ji museli přestěhovat na třetí patro, z kterého měl každý hrůzu. Bylo to oddělení ležících a většinou tam bylo také nejvíc úmrtí. Z třetího patra těžko někdo odešel jinam, než na onen svět k předkům.

U nás na prvním patře ještě svítala jakási naděje, že se třeba objeví někdo ze vzdáleného příbuzenstva a vezme si kuřačku domů. Každý žil v jakési naději.

Ani mne nenapadlo, že naše dohoda bude mít takový efekt. Každé ráno na mě čekala v posteli se vztyčenou hlavou, jako kobra. Počkala, až cigaretu vyndám a zapálím. Stal se z toho přímo obřad. Poděkovala, jihla, lačně vykourila a sotva dechu popadala, zase se poroučela do polštářů.

Jí dělalo dobře, že ji nezklamou a denně vyndám tři cigarety ze skříňe, v pátek pak devět, aby měla přes víkend, když tam nebudu. Nevykouřila ani jednu na víc.

Já zase byla šťastná, že jsem zvítězila nad její náruživostí a že jsme se dohodly na takovém kompromisu.

Bílá... Jedna už má osm křížků, druhá dokonce devět. Že se včera na chodbě strašně pohádaly kvůli klíči od skříňe, na to už zřejmě obě dvě zapoměly a teď sedí tiše v pokoji u stolu, na kterém leží krabice od bot, plná fotografií.

Co bylo dneska k obědu už ani jedna neví, ale ve vzpomínkách jedné z nich se odvíjí film podle skutečnosti, jeden plně prožitý život.

Tenkrát byla ještě mladá, sloužila u sedláka a neznala nic, než jen práci. Zamiloval se do ní muž o třicet let starší. Ale je správné slovo zamiloval? Spíš sehrála roli náhoda. Na vesnici široko daleko žádná holka na vdávání a najednou si uvědomil, že vedle přes dvůr je velké hospodářství, kde se zčista jasná objevila mladá holčina, která dovede vzít za práci. Také si všiml, že se hodí do hospodářství. Odhodlal se a šel požádat o ruku.

Holka nevěděla zhola nic o radostech a strastech, které přináší manželský život. Ale ta vidina! Být ve svém domku, na svém dvoře mít svoji družičku! Rodiče s návrhem svolili a brzy došlo ke sňatku. Pak se jim narodila dceruška. Po třiceti letech manželství, ten o třicet let starší manžel skonal. Dcera se vdala za příslušníka SNB.

Všechno je to jako pohádka, nebo to připomíná děj z červené knihovny. Ale i v pohádkách jsou zlé bytosti. Příslušník SNB má hodnost kapitána byl ve svých čtyřiceti letech zastřelen při plnění svých pracovních povinností.

Najednou babka začne vyndávat stohy smutných fotografií z pohřbu. Rakev z blízka, rakev z dálky, věnce, stuhy...

Při vzpomínkách je jako děčko. Hned se směje a hned zase pláče. Dcera už se nevdala. Za to babka byla čilejší. Ve dvaapadesáti se vdala po druhé. Vzala si hodného a zachovalého vdovce. Ptám se proč znovu další sňatek? Diví se mé otázce a povídá: "No přeci kvůli legitimaci!" Nyní zas nechápu já, tak vysvětluje. Vždyť byl nádražák, tak abych se svezla zadarmo. Ani se nenadechne a chrlí dál. Stejně jsme toho zas tak moc nenajezdili. On byl starý bručoun. Ale i bručouna pochovala a teď prožívá v domově důchodců nejhorší období ve svém životě. A jak sama říká, není to ani k životu, ani k smrti.

Fotografie pomalu hladí a ukládá zpět do krabice. Jasná chvílka s ukládáním vzpomínek mizí, a jakmile vyjde před pokoj, jakoby mávnutím kouzelného proutku už na chodbě mluví z cesty a ani neví, v kterém pokoji bydlí.

Procházková... Jmenovala se Johana, ale hned při příjmu si přála, aby jí sestry říkaly Jana. Prý si bude víc připadat jako mezi příbuznými. Byla velmi rozumná. Nemohla pochopit, jak může být sto starých lidí soustředěno na jednom podlaží. S Janou byla velmi těžká komunikace. Stále se na něco vyptávala, ale protože byla hluchá, těžko se na její otázky odpovídalo. Špatně viděla, nemohla tedy ani odezírat. Na svůj věk za to byla nadměru pohyblivá. Do vany i z vany lezla téměř bez pomoci sestry.

Jana u nás oslavila sté narozeniny. Dostala dort, na kterém hořelo sto svíček. Svíčky sfoukla před televizní kamerou a pak ten uprskaný dort nabízela sestřičkám! Dort snědli všichni obyvatelé, těm to nevadilo a chutnal jim.

U stoleté Jany zemřela spolubydlící. Proti Janě, ještě relativně mladá, bylo jí necelých osmdesát. Dohodly jsme se se staniční sestrou, že nezjedeme s vozem až na pokoj. Zabalily jsme Janinu spolubydlící do prostěradla a za jejími zády jsme prošly s tělem na chodbu, položily na vůz a jely do márnice.

Svlékla jsem lůžkoviny, svlečené gumové matrace jsem postavila, aby vyvětraly. Stelu dál, pokoj od pokoje, a když už jsem téměř na konci chodby, vyšla Jana z pokoje a haleká: "Mně se ztratila sousedka a na její posteli stojí nějaká guma!"

Za pár dní přišel k Janě nový nástup. Správná babča. Silně zmatená, ale hodná a žádná kramářka. Utírám stůl, likviduji zbytky jídla, nová se ke mně nahne a šeptá: "Já jsem tady nová, Blažena Kašpárková." Sestro, nevím, jestli je to tady zvykem, ale Jana se ke mně každý večer blíží a dává pusu na dobrou noc. To aby se se mnou rozloučila, kdyby se ráno už neprobudila. Sice jsem jí řekla, že na to nejsem zvyklá, ať to nedělá, ale marnost nad marnost! No ono už to stejně nebude dlouho trvat, prej jí bylo sto! Je to vůbec možné?

Papežák... Zase nový příjem a zpráva říká, že byl dva roky v Léčebně pro dlouhodobě nemocné. Bude mít na sobě jenom erár a odpoledne, až za ním přijde syn, tak mu potřebné věci přiveze.

Děda vypadá celkem obstojně, oslavil už čtvrtý rok po osmdesátce. Je veselý, zpívá, přednáší a prostě se nám hned v začátku předvádí. Kdysi hrával na harmoniku u Rozvařilů, což byl vyhlášený podnik na Poříčí, proti Bílé labuti. Má jednoho syna a ten prý je letec. Ptám se „kosmonaut“? Dělá legraci i já. Kdepak kosmonaut, opáčí...Náhodou je to velké zvíře a vozí vládní činitele. Lítá! Znovu vyzvídám: Na východ od ráje? Nepochopil. Pootevře zásuvku nočního stolku a vyndává oloupaný pomačkaný pohled Jalty. Chlubí se, že náhodou syn lítá po celém světě s Husákem. Myslím si své, a aniž jsem na to reagovala, pokračuje dál. Syn už je rozvedený. Opáčím, že to je dneska kdekdo. Domnívala jsem se, že ho to mrzí. Nemrzelo. Hned se jal celou historku vysvětlovat. Synek byl ženatý a měl dva kluky. Oba se vloni oženili, ale dědeček je neviděl kolik let, těžko by je poznal. Dost smutné konstatování pro dědečka!

Jednou měl syn zase letět do Moskvy, ale byla námraza na křídlech a nikam se neletělo. Vrátil se nečekaně domů a ve své posteli našel Rusa. Ale sestro, syn je frajer. Ani jednomu nedal přes držku, sebral se, odešel a rozvedl se. Vzal si Jarušku a ta dělá osobní sekretářku Zelenkovi v televizi. On má vlastně těch sekretářek pět, ale Jarča jim dělá šéfovou. Napadlo mne cosi o vráně, která k druhé sedá.

Děda zdůrazňuje, co mají mladí peněz! Právě při této řeči obrací naruby prázdné kapsy. Jsou špinavé a plné drobků. Jsem za ty roky zvyklá na leccos, ale přesto přese všechno mne zamrazilo, když pokračoval. Můj celý duchod si bere syn. Prý abych neměl kapsu těžkou.

Otočí hovor jiným směrem a žádá mne, abych mu přinesla nějaký hadr, že nemá ani kapesník. Ale hned zdůrazňuje, že mohu být klidná, až syn přijde, všechny potřebné věci přinese.

Po té rozmluvě už jsem byla natolik chytrá, že jsem ani nedoufala, že to zvíře někdy uvidím. Na rozdíl od něho. Samozřejmě má předtucha se vyplnila. Děda se nedočkal ani syna, ani kapesníků. Pro otcův důchod si chodil rovnou do kanceláře a o patro výš za tátou se ani neobtěžoval.

Jen mě napadlo, že Husák asi špatně platí, když pilota vytrhne pár stovek tatínkova důchodu.

Havlíček... Moc se mě u vás líbí, ale sestro, schováte mě postel, kdybych jel na pár dní k synovi? Ubezpečila jsem ho, že do jeho postele nikdo nevleze. Tak dobře, já zavolám synovi, on mě odveze domů, já si pořádně zatopím a na Matěje se k vám vrátím. Tak se stalo, synovi zatelefonoval a ten svatosvatě slíbil, že přijede odpoledne v šestnáct hodin.

Děda si sbalil věci do kufru, všechno pečlivě složil a my mu daly i připravené prášky. Naobědval se a každému na setkání radostně oznamoval, že pojede k synovi, vrátí se až na Matěje, protože syn ho má rád.

Jenže ve čtrnáct hodin volal syn. Má moc práce, nehodí se to ani v nejmenším, protože má pozvané přátele. Žádal nás, aby si sestry vymyslely nějakou výmluvu pro dědu. Takovému hajzlovi nedojde, o co nás žádá! Dědovi jsme řekly, že jsme musely synovi zavolat, aby nejezdil, protože je chřipkové období a v karanténě se nemůže opouštět ústav. Že to paní doktorka zakázala.

Smutně vyndával věci z kufru a pečlivě skládal do regálů skříně. Večer šel na halu na televizi a všem na setkání vysvětloval, že má hodného syna, který by ho vzal domů, ale paní doktorka nepodepsala propustku

Nikdo z personálu mu to nevyvracel, jen jsem si myslela, že syn musel být sakra zaneprázdněn. Neukázal se totiž několik měsíců. Třeba se domníval, že je dosud karanténa.

Říba... Vcházím do pokoje, děda se probouzí, sedá si na posteli a ptá se, jestli už dostal prášky? Já tak spal, že ani nevím, zda tu někdo byl. Sestro, já si tady připadám jako podnájemník. To je ale divnej člověk a ukazuje na sousedovu postel. On je samý justament! To si raději zalezu do postele, stočím se do klubíčka a nepromluví ani slovo. Hmm, já se ale mohl mít!

Mávne rukou a hladí si bolavé koleno a teď právě nachází ta chvíle, kdy se potřebuje vypovídat a světit se. Je mu jedno, že je přede mnou ještě hodně práce, ale v tuto chvíli odejít nelze. Opírám se o skřín a poslouchám.

Upírá na mne nešťastné oči a překotně ze sebe sype: Já se narodil na nešťastné planetě. Rodiče zemřeli oba najednou, během deseti minut byli pryč. Ve čtyřiapadesátém jsem byl u nich v Hejnicích na návštěvě. Tatínek se natahoval pro doutník, najednou tupá rána a ležel mrtvý na zemi. Maminka byla dole v sednici, a já na ni volám. Vyběhla po schodech nahoru, a když viděla, co se stalo, ranila ji mrtvice a bouchla sebou hned vedle táty. No a mně tenkrát ujel vlak.

Bylo nás šest dětí a všechno se odbejvalo v jedný místnosti. Já byl stejně vůl! Oženil jsem se, ale žena byla líná, jako veš. Nevařila, neuklízela ani neprala. Já přišel z práce, nejdřív jsem si ohřál jídlo, které jsem koupil v hospodě do kastrůlku a začal jsem gruntovat. Měli jsme i auto. A těch peněz! Já měl hlavu, mně to páliło a při tom chválení se plácne dlaní o čelo, až to mlaskne.

Ted' nemám nic, jsem sám a dělím se o půl stolu s cizím bláznivým dědkem. Co chvíli se hádáme, kdo půjde k umyvadlu, vždyť je to směšný!

Trochu se uklidnil, nadechl a hned pokračuje: Synovi jsem koupil barák, zaplatil převod, dcera dostala domek, vnučka auto a ani jednoho z nich jsem neviděl už čtyři roky!

Jó, ještě zbyl jeden brácha na Moravě. Ten byl profesorem na škole a pak šel do zeměvrtné společnosti a k tomu ještě vystudoval teologii. Dvanáct let dělal faráře, pak z církve vystoupil, že prej nebude lidem nalejvat do duše nějaké voloviny a šel dělat horníka. Už je v důchodu a roznáší noviny. Snad ho před smrtí ještě uvidím.

Pokládala jsem za vhodné mu říct, že určitě bratr přijede, když mu napíše a pozve do Prahy.

Řihová... Tato babka byla zajímavá tím, že ač vůbec nevycházela z pokoje, přesto byla o všem informovaná. Pořád někam něco psala. V její pozůstalosti jsem našla dopis psaný na stroji. Koukám na razítko...Á sakra! Rudé Právo, Orgán ústředního výboru KSČ, redakce Praha 1, Na Poříčí 30. Nejdřív kouknu na podpis, kdopak si dopisuje z onoho orgánu s babou z domova důchodců? Růžena Pilařová. Aha! Tak copak nám ta soudružka píše? Čtu úvod:

Vážená soudružko! Začínala se ve mně vařit krev. Jakápak soudružka? Devadesátiletá sklerotická baba, za kterou chodí co chvíli farář...Pokračuji ve čtení. Srdečně děkujeme za váš dopis, v němž vzpomínáte na doby dávno minulé a dáváte i podněty. Pokusíme se vašich námětů využít a požádat výrobce, zda by mohl vámi navrhované pomazánky uvést na trh.

Je pro nás poučné a dojemné číst slova pamětníka pohnutých dob, kdy naše vlast byla zaprodána západními velmocemi německému fašismu. Vaše generace neměla snadný život a věřte, že se budeme snažit udělat všechno proto, aby byl na zemi zachován mír. Ještě jednou děkujeme a jsme se soudružským

pozdravem... A pod soudružským pozdravem byla jakási muří noha, zřejmě soudružky Pilařové.

V tu chvíli jsem si přála, aby soudružka redaktorka z Rudého Práva viděla, jak to opravdu vypadá v domově důchodců. Právě tahle baba spisovatelka zapáchající močí, měla věčně plnou postel hadrů, papírů, pod polštářem česnek /že by proti upírům? Na zapatlaném nočním stolku věčně politém od kávy polo rozbalené žervé. Vedle něho ležela zubní protéza patřičně obalena tou tvarohovitou hmotou, od které se táhly odporné sliny.

Nevím, zda to byla protéza horní či dolní, to se nepoznalo, ale jedna z nich to byla. Tu druhou držela ve špinavých rukou, nehty hnědé od stolice, a olizovala ty oblemtané zuby jako turecký med na pouti.

Myslím, že zrovna této babě bylo úplně jedno, jaký druh pomazánky právě olizuje.

A tak soudružka redaktorka sice bojuje za světový mír, ale jak to chodí opravdu a nezkrasleně v domově důchodců, o tom nemá zdání. Jó, svět chce být klamán. A taky je!

Holečková... Sestřičko, víte, že mě pan poslanec zařídil přechod z domova sem k vám? To je ale přímověj člověk! Přímovýho poslance znám a musím s ní souhlasit. Chodil pravidelně jednou za měsíc na návštěvu a pozeptal se, jak je u nás babka spokojená. Nikdy nepřišel s prázdnou. Vždycky přinesl nějaké ovoce a to se jen tak nevidělo, to nepřinesly ani vlastní dětičky! Já osobně jsem k té babce měla takový nijaký vztah. Hadrářka, bordelářka, krajně nečistá, všude kolem sebe zbytky jídla papíry a podělané hadry cpala za topení. U postele se povalovaly prázdné láhve od piva. Pomočovala se, a protože to byla diabetička, každý, kdo se nacházel v její blízkosti, nemohl se od podlahy odlepit.

Po nějaké době se babča rozpovídala. Vdávala se ve čtyřiceti. Dědala pokojskou v hotelu Adria. Že byl její manžel světák zdůrazňovala hned několikrát. Jezdil po světě a dokonce byl i za velkou louží, to když sehnal práci na lodi. Děti spolu neměli. Při tom pozdním sňatku se nad tím nikdo nepozastavoval. Před sedmi lety zemřel. Byl hodný, pracovitý a měl ji rád. Dříve si spolu postavili chatu na Hradištku. Rejpali se v zahrádce, a jak čas plynul, tak spolu zestárli. Před svoji smrtí jí kladl na srdce, aby se ničeho nezbavovala a hlavně nic neprodávala. Zná lidi přeci jenom víc, než ona a moc dobře ví, jak to chodí mezi příbuznými.

Neposlechla ho. Měla dvě neteře, a když manžel zemřel, tak spíš ze strachu, aby holky o nic nepřišly, tak svůj majetek mezi ně rozdělila. Jedna neteř dostala peníze a šperky, druhá chatu v Hradištku. Jak to ale mezi příbuznými bývá, neteře se mezi sebou pohádaly, vyčetly si, která má čeho víc. Za tetou už nepřišla ani jedna, ani druhá. Alena emigrovala do NSR, majetek propadl státu a tetě neposlala ani pohled. Druhá neteř si vzala Japonce a odjela s ním do Japonska. Když přijela poprvé, pochlubila se tetě malým Japončikem. Po druhé

přijela i s Japonečkou. Sedm let jsem je ale neviděla a nemám o nich žádné zprávy.

Rázem babka ukončila svůj monolog, podívala se na budíka na nočním stolku a povídá: “kryndapána, to je hodin, než zavrou v kiosku, jdu si koupit pivo, přes neděli bych neměla co pít!”

A já si uvědomila, že to je vlastně jediný přepych, který si babka dopřává.

Šlajsnová... Upadla a frakturu předloktí kryl sádrový obvaz. Její spolubydlící byla toho času na dovolené u dcery. Sama se bála na pokoji a chtěla mít neustále otevřené dveře na chodbu. Moc z pokoje nevycházela a najednou ji vidím sedět na hale. Zoufalá, ruku v sádře si drží druhou rukou, jako když chová mimino. Žalostně běduje, neví si rady, a co prý si počne?! Ztratila zubní protézu, všude ji hledala, leč marně! Snažím se ji uklidnit, jdu na pokoj a ostřížím zrakem přehlédnu noční stolek, stůl, police, podlahu a kde nic, tu nic. Už jsem na odchodu z pokoje, bleskne mně hlavou a pod postel se dívám důkladněji. Shýbám se znovu a pod postelí v rohu akorát za nohou postele leží ona protéza. Jdu pro hůl, abych ji měla čím vystrkat. Zuby jsem opláchla, dala do kapesníku, jdu na halu a do klína jí pokládám tu nepostradatelnou věc, která má pro ni v současné době cenu zlata. Nejprve bědovala ze zoufalství, teď, když jsou zuby na světě, zalyká se štěstím. Je neskonale vděčná, přeje mě všechno nejlepší, ať mě Bůh ochraňuje. Po chvíli už s protézou v puse jde na chodbu a strká mě do kapsy padesátikorunu. Peníze jsem jí dala zpět do vlhké dlaně a šoupla ji na pokoj do postele. Hřál mne dobrý pocit, že má takovou radost. V tu chvíli by nevyvážil ten pocit z dobrého skutku ani sebevětší obnos.

Moltová... Před čtrnácti dny k nám nastoupila babka. Zmatená a divná, ale ještě divnější byla dcera. Babka je rozvedená, manžel ještě žije a mají spolu dvě dcery. Jedna je slušná, s kterou je řeč, je maximálně spokojená, že je o maminku konečně postaráno. Za to ale druhá dcera, ta, která babku k nám v den příjmu přivezla. To je dílo!!! Je alkoholička a peněz pořád nedostatek. Babka jí dávala z důchodu na chlást. Teď ale nemá peněz nazbyt, protože musí z důchodu platit pobyt v domově důchodců a tak už pro dceru moc nezbyvá. A tahle ochlasta si vzala babku přes vánoce domů, tam jí vylíčila, že by si ji nechala doma, že se o ní bude starat a o peníze se budou dělit. A protože to babce moc nemyslí, chytla se toho a po vánocích přišly obě za sociální pracovnící, že ruší pobyt a že si maminku nechá doma. Mezitím volala ta druhá normální dcera, že to je nemyslitelné, že se o mámu sestra nepostarává, že jí nesmíme sestře vydat. Za chvíli volal ten rozvedený manžel babky a mlel něco podobného, že to nemůžeme udělat. Že je dcera prospěchářka, o mámu se nepostarává, obere ji o peníze a babka bude strádat. Jenže babka je svéprávná, my ji nemůžeme držet

násilím, a když podepíše, že končí pobyt, tak nám nezbývá nic jiného, než vyřídit papíry, nechat si podepsat od bláznivé a opilé dcery, že se bude o maminku starat a je vymalováno! Babky je nám líto, bude chudák, ale my na to nemáme právo. Když se rodina mezi sebou nemůže dohodnout, co my máme dělat? Štve nás to, když vidíme, čeho jsou lidi schopni pro peníze. Nebude to jediný případ, už jsme jich zažili víc. Ta vidina, že má máma hodnou dceru, že s ní bude doma, jak se o ní budou všichni starat a bohužel pak jim dcera vzala veškerý důchod, k jídlu chleba se sádlem a pokud na tom byla babka ještě duševně dost slušně, tak psala zoufalé dopisy, jak se chce k nám vrátit. To už nejde, žádost je stornována na magistrátu a musí se ta anabáze s přijetím a čekací dobou opakovat. Dám na to krk, že se celá situace kolem znovupřijetí do DD bude opakovat. A nebude to mít dlouhého trvání.

Hustolesová... Je to hrozné pro všechny. Když přijde na návštěvu její dcera, mimochodem vrchní sestra na zubním oddělení, a vidí, že její máma drží hrnek na kafe mezi nohama a močí do něho!? Co na tom, že ráno právě z tohoto hrnku pila ranní kávu? Ale nejhorší je že ta dcera obviní personál, protože její máma je přeci normální! Co je to normální? Denně má babka svlečenou postel, ložní prádlo perfektně složené, nebo srolované do úhledné ruličky. Na stole leží rozložená noční košile, kterou hladí a tvrdí, že mandluje. Nemám prý nikomu říkat, že má mandl na pokoji, ostatní by záviděli. Uklidňuji ji, že budu mlčet jako hrob, hlavně, ať nestrčí prsty do mandlu. Pohotově odpovídá, že se něco namandlovala a přeci není žádný blbec. Tahle babka podle dcery normální si s oblibou obléká zásadně punčochy přes bačkory a příbory schovává pod matraci. Chvilí nevydrží oblečená. Mistr Rajkin v převlékání má u nás těžkou konkurenci. A neplatí žádné prosby, domluvy, ani hrozby, prostě jak mozek vypne, je konec. V momentě udělá předklon, sundá kalhoty, uhladí zelenou šatovou sukni, hop a kalhoty natáhne přes ní. Jedna sestra nevydržela, sukni vydolovala z kalhot a nahlas a srozumitelně haleká: "Už žádné svlékání, takhle musíte zůstat až do večera!" Babka stojí, nechá si vyndat sukni z kalhot a zvesela prohodila: Až do večera? Copak přijde prezident? "Zkouším, co to udělá, a ptám se, který že to prezident přijde? Ona se zamyslela a říká: "Víte, že ani nevím? Znovu zkouším, že by Masaryk? Ze setrvačnosti hladí zástěru, moc se jí Masaryk nezamlouvá, uvědomí si, že ten už není. Neví, který prezident je zrovna na Hradě, prý má spoustu jiných starostí. Dávám jí za pravdu a odcházím z pokoje.

K obědu bylo hovězí maso, špenát a brambory. Přijdu na pokoj asi dvě hodiny po obědě, a už skrz dveře slyším hlasitý smích. V domově důchodců je toho smíchu pramálo, zejména toho od srdce. Otevírám dveře, a co vidím? U stolu sedí dvě rachitické mrňavé babky a před sebou dosud neodnesené talíře od oběda. Jedna nalila té druhé do talíře od špenátu rum, dala jí do ruky kávovou lžičku, druhá, zřejmě majitelka rumu pila rovnou z láhve. Obě dvě byly pěkné,

jen co je pravda! Vyzvídám, jak k rumu přišly? Majitelka rumu není zaskočena otázkou a bleskově odpovídá, že ho koupila v kořalně u žida. Ptám se co koštoval? Zase si ví hned rady s odpovědí a ujišťuje mě, že nakoupila velmi levně, pouze za tři kačky. Druhá babka se ani náhodou nezúčastní rozhovoru, nepřítomně kouká do talíře a srká z talíře špenátem zbarvený rum jako pes. Rum jsem zavřela do skříně, obě babky umyla, každá dostala sklenici vody a uložila jsem je do postele. Následující den jsem byla zvědavá, jaká je atmosféra na pokoji. Nakouknu do pokoje a v tu chvíli mne mrzelo, že nemám fotoaparát. Obě dvě seděly v jedné posteli, nohy proti sobě, evidentně se dobře bavily, byly v dobrém rozmaru. Skoro ani nezaregistrovaly, že vstoupil někdo třetí do pokoje. Všimám si, jak jsou obě vymóděné. Jedna měla na sobě narvané šaty přes flanelovou noční košili, druhá sedí v županu, na jedné noze rukáv od svetru. Zbytek svetru visel dolů a druhý rukáv se máchal v nočníku u postele. Na druhou nohu se mermomocí snaží narvat denní košilku. Přes sebe měly přehozené silonové prošivané deky, obě svlečené z povlaků. Vyháním obě z postele, ráda bych dala vše do původního stavu, postel je promočená zřejmě od obou. Majitelka postele i včerejšího rumu mně povídá:“ Vidíte, sestřičko, všichni říkají, že je blázen, ale je to věrný blázen“! V noci jsem ji volala, hned ke mně přišla a tak si tady toho blázna chovám. To koukáte, co? Koukala jsem a šla o pokoj dál. Na každém pokoji totiž čekalo na sestry nějaké překvapení. Jen to bylo stereotypní. Moč, stolice, krámy, herberk, zbytky jídla atd.

Mlejnková... Malá, drobná a vždy čistě oblečená. Skoro bych soudila, že dědí šatstvo po vnučce. S nikým nemluví, po chodbě se posunuje drobnými, šouravými krůčky. Má zvláštní výraz ve tváři, pořád vysunuje a zasunuje jazyk. Však si taky vysloužila přezdívku varan. Varan je děsně navyklý na prášky a nejraději ze všeho požívá Ibuprofen, což je známo červený kulatý lesklý prášek, připomínající Lentilky. Varanův syn si bere matku na každý víkend domů, a protože je veselá kopa, na varana vyžrál. Neustále nakupuje Lentilky, vybírá pouze červené a ostatní barvy dává vnučkám. Na ošetřovně v lékárně stojí nadepsaná dózička, ve které jsou červené Ibuprofeny, ale jen my víme, že to jsou Lentilky. Přes týden si varan s pravidelností hodinového stroje chodí pro prášek proti ukrutným bolestem. Je zajímavé, že po spolknutí Lentilky bolesti ustupují. Vždy ji ale připomeneme, že nesmí chodit moc často, měla by špatný krevní obraz. Mávne rukou, hlavně, že nemá bolesti!

Vyhnálkovi... Manželská dvojice, celkem na první pohled nevýrazná, nijak se neprojevovali. Chodili většinou všude spolu, držíce se za ruce. Skoro jsem jim trochu záviděla. On ještě likvidoval byt, po obědě odjížděl a ona setrvala na pokoji. Byli v přízemí, na oddělení chodících. On se mně zamlouval víc.

Čist'ouneký, štíhlý, vždy oholený a maximálně slušný. Do prvního koupání ani nikdo nevěděl, že má kardiostimulátor. Jak jsme se víc poznávali, padala postupně bariéra ostychu a dalo se s ním mluvit o všem. Přestával být plachý a rozpovídal se, že na něho celý život manželka příšerně žárlila a dělala mu ze života peklo. Nechce jí zavdat příčinu, v domově důchodců by vypadal jako syčák. Ona jednoho dne upadla na záchodě, byla v bezvědomí, následovala hospitalizace. Tam jí implantovali také kardiostimulátor, dali do pořádku po stránce oběhové a poslali zpět k nám. Po čase dostala u nás slabší mrtvici a stal se z ní ležák. On se o ní maximálně staral, ale bylo vidět, že ho to zmáhá. Domluvili jsme, že bychom ji přestěhovali na třetí patro, oddělení ležících a on by zůstal na přízemí. Ona byla ve stavu, že jí bylo všechno jedno a on to evidentně uvítal. Docházel za ní několikrát za den. K němu do pokoje přišel nový nástup, nějaký Ježek. To byla tak ideální dvojice, že to se jen tak nevidí! Dobře spolu vycházeli, chodili všude spolu, hráli šachy, vypravovali si příběhy z vojny, koupili si magnetofon a neustále střídali kazety s dechovkou. Bohužel jim ta idylka netrvala dlouho. Vyhnálka přepadla též mrtvice a rázem z něho byl jiný člověk. Řeč zasažena nebyla, ale pořád padal, byl neklidný, odmítal jídlo, byl inkontinentní a potřeboval pomoc. V noci vzbudil Ježka a halekal: „Říkej mi Bojare a nalej rum“! Ježek z něho byl nešťastný, děsně si ho za tu krátkou dobu oblíbil. Šla jsem jednoho dne za Vyhnálkem, že bychom ho přestěhovali též na třetí patro, aby byl blíž u manželky. Zatím ale není místo, bude tedy na přechodnou dobu bydlet s jiným pánem. Souhlasil a kývl na to. Hned jsem zavolala jeho dceru, aby se nelekla, až přijde na návštěvu a tatínka nenajde na svém pokoji. Dcera začala vypravovat anabázi o maminčině žárlení. Zarazila jsem ji hned v počátku, že už všechno vím. Prý, až přijde, zlikviduje nějaké věci, protože na třetím patře je podstatně menší úložný prostor. Když ho sestry stěhovaly, přišly na pětadesát tisíc korun, marky, dolary a různé všelijaké valuty. Vše se sepsalo za přítomnosti svědků a mamon byl předán do kanceláře na depozita. Chodila jsem ho nahoru navštěvovat, postupně se lepšil, začal jíst a rozchodil se. V pokoji u Ježka bylo zatím stále volno, ale už byl pozván další příjem. Jednou mě Vyhnálek zaklepal na dveře kanceláře a pravil, že by chtěl zase bydlet s manželkou, oslavili totiž spolu šedesáté výročí svatby, tak by se jaksi slušelo, aby dožili spolu. Nehodí se, aby byl každý separovaný. Ale! Měl takový nápad, že by se opět přestěhovali na přízemí, on by byl na jedné posteli s manželkou a druhé lůžko by obýval Ježek. Prý by ho nerad ztratil. Bylo to absurdní, ač to byl od něho roztomilý nápad založený na citu k ženě a na kamarádství k Ježkovi. Těžko se mně ho přesvědčovalo, že to nelze, ale domluvili jsme spolu alternativu, že jak se uvolní pokoj, budou spolu s manželkou a Ježek za nimi bude docházet. Uspokojilo ho to a já si oddychla, že to proběhlo tak hladce. Teď se jen čeká, až někdo zemře, abychom dali manželskou dvojici zase dohromady.

Stará Blažková... To je polovina manželské dvojice a jako jedni z mála jsou u nás už nějakých patnáct let. Je to zvláštní dvojka. On je ještě čiperný a každé ráno v šest hodin chodí na autobus a nečeká ani na snídani. Zlí jazykové tvrdí, že chodí někam do práce. Táhne mu na osmdesátku, ale chodí bez hole, vidí, slyší, nepomočuje se, ale s nikým se nebaví. Pouze pár vybraných jedinců pozdraví a jde dál. Za to ona nenechá na nikom nit suchou. Na pokoji udržuje maximální pořádek, nechce pustit přes práh ani uklízečku. Úklid zvládá dokonale. Má takový zvláštní úkol, kterého se ujala sama, z vlastní iniciativy a každé ráno mě nosí z vrátnice noviny. Když je náhodou nemocná, pověří manžela a ten se toho úkolu zhostí. Ani nevím, že má ke mně takovou důvěru. Jednou ráno přišla, položila noviny na stůl, poprosila za prominutí, vyhrnula sukni, svlékla kalhotky a ukazovala, jak je opruzení mezi nohama. Když jsem to viděla, až mě zatrnulo. V rozkroku a na vnitřní straně stehen byly rudé mokvavé fleky. Musela si užít, než se odhodlala to někomu ukázat. Odkázala jsem ji na pana doktora, ale to jsem se se zlou potázala. To prý nepůjde! Kromě mne a manžela nikdo nesmí vidět co má mezi nohama! No a teď babo rad'?! Léčba byla víc, než nutná, ale jak, když to nesmí nikdo vidět? Šla jsem k nim na pokoj a oběma vysvětlila, že sama s tím dost dobře nemohu nic dělat a že bych jim doporučila hodnou paní doktorku, která dělá na kožním oddělení. Ta už leccos viděla a nasadí odpovídající léčbu. Ku podivu oba souhlasili. Léčba trvala přes dva měsíce, tak to bylo rozjeté. Teď čas od času přijde, svlékne a hlásí, že to má mezi nohama pořád pěknounký! Tak to jsem sama ráda!

Pavelka... Vysoký štíhlý děda se silnými brýlemi a hustou bílou kšticí, ale krajně zanedbaný a se spoustou přišerných krámů. Přišel sám bez doprovodu, ačkoliv měl v papírech napsáno, že má čtyři syny. Antré, které leccos napoví. V různých špinavých taškách bylo naházené šatstvo, podle mne vesměs vše na vyhození. Letité pletené svetry, které se páraly za chodu, zmačkané košile se špinavými límečky a chybějícími knoflíky. Z igelitových tašek omotaných motouzem vykukovalo nepřeborné množství nářadí, za které by se nemusela stydět leccjaká dílna. Halda použitých ponožek, které ani barevně nešly do páru. Další taška byla plná tranzistorových rádií, které nevydaly ani hlásku, ale vyhodit se to nesmělo, třeba se budou hodit nějaké součástky. Bylo umění tuhle veteš nějakým způsobem roztřídit a dát do skříně, aby se všechno nejen vešlo, ale zároveň bylo i přehledné.

Děda špatně viděl pouze na jediné oko a silně nedoslýchal. Celý život dělal ve fabrice na letecké motory a to se holt na sluchu podepsalo. Při rozhovoru nastavoval spíš pravé ucho, levé bylo totálně hluché.

Dědka jsem si oblíbila hned v prvopočátku. Sice nerad, ale nechal si říct a já ho po koupeli oblékla do eráru a jeho věci probrala a s jeho souhlasem i dost protřídila. Něco do prádelny, zbytek do popelnice. Na chodbě byla skříň, ve které bylo dámské i pánské prádlo a šatstvo po předešlých zemřelých

důchodcích. Příbuzní těch dosud žijících velmi neradi kupovali noční košile, pyžama, prádlo, nebo ponožky. Obsah skříně lety rapidně řídil a horko těžko se doplňovaly zásoby. Pozůstalým se hodilo všechno a raději si to odnesli, než by to nechali pro ostatní klienty.

Tento děda byl maximálně čiperný, po snídani vždy odešel, doslova prošmejdil Prahu a vracel se s plnými igelitkami. On totiž cestou vybíral popelnice.

Postupem doby jsme se spolu sblížili, vypravoval nesmírně zajímavé historky ze života a ukazoval zažloutlé fotografie manželky, která byla těžká diabetička a přišla o obě nohy. On se do poslední chvíle vzorně staral nejen o domácnost, ale i o ženu, kterou vozil venku na vozíku. Je smutné, když rodič na stará kolena zjistí, že má čtyři děti, ale ani na jedno z nich není spolehnutí a celé roky o sobě nevědí. Jen jeden z nich chodil sporadicky na návštěvu za tátou. K velikonočům přinesl upečeného beránka a na vánoce flanelovou košili. Při odchodu mu sdělil, že brácha to má už za sebou, že ho našli na chatě mrtvého. Děda vánoce proplakal, ale pak se rozhodl, že bude zbytek důchodu utrácet, aby zbylo jen na pohřeb a povedené dětičky se neměly o co hádat. Bylo to dobré rozhodnutí a já mu v tom pomáhala ráda. Týden co týden jsem kupovala karton cigaret, v zimě v létě ovoce a zeleninu. Měl rád olomoucké syrečky, různé saláty, salámy, koláče, rybičky v rosolu, zavináče. Děda měl dobrý pajsšl a tohle všechno dokázal sníst. On se vlastně jaksi dorážel, protože měl všeho málo. Když jsem mu poprvé koupila uherák, řekl, že ta imitace má nějakou lepší technologii.

Byl na oční operaci, ale bohužel přišel o oko, na které ještě aspoň trochu viděl. Oční jámu jsme ošetřovali a skleněnou protézu z Jablonce odmítl. Během několika let byl čím dál tím víc hluchý a myslím, že hluchota se slepotou je tak vražedná kombinace, že se s ní smíří jen silní jedinci. A to on byl každým coulem!

Kolikrát jsem si ho vzala odpoledne po pracovní době k sobě do kanceláře a uvařila mu kafe. Se sobě rovnými si moc nepopovídal a on byl typ, který potřeboval posluchače. Neustále měl na uchu tranzistor a měl obrovský přehled. Veškeré zprávy znal do detailu, věděl, co se děje ve světě, znal i výsledky sportovních utkání. Držel mě pevně za zápěstí, jakoby se chtěl ujistit, že nikam neuteču a budu věrným posluchačem.

Ráda jsem ho brala na hromadné výlety, ať to byly hrady a zámky, nebo Průhonický park. Držel se mě za ruku a já hlásila každý schod, chodník, nebo kdejaký nerovný terén. Líčila jsem, kde se nacházíme, co tam všechno je, co právě kvete, dala jsem mu čuchnout ke každé kytce a na Konopišti jsem mu posadila na ruku jakéhosi dravce. Byly to pro něho nevšední zážitky.

V hospodě jsem mu objednala jídlo do hlubokého talíře, maso nakrájela a dala mu do ruky lžíci. Bravurně to snědl a zapil dvojkou červeného. Podala jsem mu už zapálenou cigaretu. On to nevěděl a chtěl si ji zapálit. Řvala jsem mu do ucha: Hoří!!! Sedící u vedlejších stolů se začali zvedat a hledali oheň... Užili jsme si spolu legrace a bezpočet zážitků, které byly přínosem pro nás pro oba. Když chtěl karton cigaret, vždycky mě kladl na srdce, abych přinesla pouze

zelený zapalovač a jinou barvu abych nebrala. Podle něj zelený zapalovač vždy nejlíp hořel. Ani by mne nenapadlo vzít jinou barvu, kdyby se náhodou někoho zeptal a ten by mu řekl, že není zelený, měla bych pocit, že jsem ho podvedla.

Jednou jsme jeli do Poděbrad. Bylo krásné počasí, slunce svítilo a já si tam chtěla koupit boty. S dědou by to šlo dost těžko a bylo by to zdlouhavé. Posadila jsem ho na kolonádě na lavičku a řekla, že mu přinesu lázeňské oplatky. Když jsem si ho šla vyzvednout, hlásil, že mohl udělat štěstí. Dvě lázeňské dámy ho přemlouvaly, aby šel s nimi do cukrárny, ale on řekl, že musí čekat na paní inspektorku, jinak mě neřekl. Já byla jiného názoru, myslím, že dámy chtěly, aby za ně děda v cukrárně zaplatil útratu.

Na výletech nastoupily jiné smysly, všechno si osahal, cítil jiné vůně i pachy a v domově pak na to s láskou vzpomínal.

Jednou mě zavolal na soukromý mobil jeden z dědových synů a vyhrožoval, že mě dá k soudu, protože jsem obrala jeho tátu o peníze a dokonce připravila o byt. Myslím, že je zbytečné takovému povedenému synáčkovi cokoli vysvětlovat....

Lidských osudů je v domově důchodců nepřeborné množství. A za osmatřicet let toho bylo opravdu dost a já jsem ráda, že některé ty osudy jsem si zaznamenala hned. Po letech by zřejmě ty peprné detaily vyšuměly. Každý, komu jsem dala mé zápisky přečíst, tak na mně koukal dost skepticky a většina čtenářů neznalých tohoto prostředí absolutně nechápala. Mysleli si, že mám sakra velkou obrazotvornost a že sotva třetina toho se může jen z povzdálí přiblížit pravdě. Můžu s čistým svědomím každého současného čtenáře ubezpečit, že v zápiscích z tak honosného názvu, který si říká Domov je všechno pravdivě líčeno a ani špetka vymyšlena. Pouze jsou pozměněna jména. Domov důchodců je pořád instituce potřebná, ale nikdy to nebyl a nebude domov. A to mně nikdo nevymluví. Spousta lidí si na nové prostředí zvykne, líbí se jim, jsou spokojeni, ale je to naprosto jiná dimenze. Kdyby ty stařečky obsluhoval sebe milejší personál s trnovými korunami na hlavách a pokryl všechny jejich potřeby, je to marné. Když je na jednom místě soustředěno tři sta starých a nemocných lidí, jako tomu bývalo, v tom je cosi prohnílého a není to normální. Je to jistě věc názoru a ty názory se budou různit podle úhlu pohledu. Jinak na postavený a prosperující domov důchodců bude pohlížet politik, jinak příbuzní, kteří se bojí nechat stařečka samotného doma, jinak ošetřující personál a v neposlední řadě sám důchodce, kterého se pobyt v takovém zařízení bezprostředně dotýká.

Je ale ještě jeden moment, o kterém bych se chtěla zmínit, a to jsou **Věci!** Potřebné maličkosti, které kolikrát dělají život životem. Zahrnují v sobě vzpomínky na mládí a tudíž je ke všemu jiný vztah, než má okolí.

Každé ráno na chodbě u výtahu stojí velké papírové pytle se smetím, připravené na vyhození do popelnic. Když to tak píšu, uvědomuji si, že papír dávno nahradila umělá hmota, v podobě igelitu, ale v těch sedmdesátých letech se skutečně na smetí papírové pytle používaly. Obsahem pytlů je různorodá všehochuť. Stará alba se zažloutlými otrhanými fotografiemi, rozbité hrnky bez oušek, přetržené korále, bačkory prožrané od molů, fáce od krve a mastí z bércových vředů, vypelichané kožešinové límce, tlející kytky, rozbitá žehlička, jejíž šňůra je obalená kremžskou hořčicí, krabičky od doutníků, kravaty, zbytek vyšívané dečky, rozbité natáčky, láhev od Becherovky a jiná další veteš pocházející z letitých domácností.

A do takového pytle vylil jeden sklerotický děda obsah svého nočníku, který obsahoval nejen moč, ale i řídkou průjmovitou stolicí. Snad si myslel, že to lije do záchodu, ale pochybuji, že při svém konání si vůbec něco myslel.

Jedno je ale jisté, že v tu chvíli po ránu zamořil nepředstavitelný smrad celou chodbu a přilehlé okolí. Papírový pytel prosakoval, jeho dno pomalu, ale jistě povolovalo. Obsah pytle stále víc a víc vykukoval a ta řídká hmota prostupovala pode dveřmi výtahu a padala do výtahové šachty. Tou dobou ale v přízemí nastupovali do výtahu mobilní obyvatelé, kteří šli z jídelny ze snídaně. Zvědavě se dívali nahoru, cože jim to padá za páchnoucí hmotu na hlavu? Teprve jeden schopnější vyběhl po schodech nahoru podívat se té věci na kloub.

Uklízečka pytel vynesla, chodbu i výtah umyla lysolem, udělal se průvan, aby se vše řádně vyvětralo a uvedlo do původního stavu. Schopnější obyvatelé láli tomu, kdo to všechno způsobil, ale původce všeho zla už zdaleka nevěděl, co způsobil.

Někdy plynou dny tak nějak v klidu a pohodě, jindy se to nahromadí a chce to notnou dávku rozvahy, humoru, ale přede vším pevné nervy. Tak třeba, jdete koupat babku, která připomíná všech domovnic futrál. Přinese si do koupelny misku na mýdlo, která keramikou a malovaným dekorem připomíná časy za první republiky. Zároveň nese oslizlou žínku a ručník, z kterého už dávno opelichaly smyčky, typické pro froté. Ale běda sestře, která se domnívá, že v misce je pouze mýdlo. Miska totiž slouží za plivátko, a když se babka dozví, že se bude koupat, tak šup, přikryje obsah mýdlem a kolébá se do koupelny.

Sestra, která sáhne pro mýdlo, není v tu chvíli ani schopna nadávat. Obsah misky ulpí mezi prsty. Kanou jí slzy po tváři, dáví se, div si nevyrvе vnitřnosti.

Tak mne někdy napadá, co by asi řekl čtenář černé kroniky, že sestra záměrně utopila stařenku, která trávila zbytek života v domově důchodců?

Závěr

Neumím zhodnotit pocity čtenáře, který nikdy nepřišel do bezprostředního kontaktu se stářím a tudíž i se smrtí.

Je to jediná skutečnost, která čeká na každého, a můžu všechny ujistit, že nikdy nikdo není na smrt připravený. Pro každého je to po prvé a nelze si to vyzkoušet předem, jaksi na nečisto.

Bohužel se mně zdá, že ta zubatá s kosou obchází víc ty slušné a poctivé ryzí charaktery. Jako by se vyhýbala a prodlužovala život na zemi všem hyenám a supům, kteří přišli k penězům vesměs nekalými úmysly a myslí si, že si mohou všechno dovolit. Ale pro každého si jednou přijde!

Lidských osudů je v domově důchodců nepřeberné množství. A za osmatřicet let toho bylo opravdu dost a já jsem ráda, že některé ty osudy jsem si zaznamenala hned. Po letech by zřejmě ty peprné detaily vyšuměly. Každý, komu jsem dala mé zápisky přečíst, tak na mně koukal dost skepticky a většina čtenářů neznalých tohoto prostředí absolutně nechápala. Mysleli si, že mám sakra velkou obrazotvornost a že sotva třetina toho se může jen z povzdálí přiblížit pravdě. Můžu s čistým svědomím každého současného čtenáře ubezpečit, že v zápiscích z tak honosného názvu, který si říká Domov je všechno pravdivě líčeno a ani špetka vymyšlena. Pouze jsou pozměněna jména. Domov důchodců je pořád instituce potřebná, ale nikdy to nebyl a nebude domov. A to mně nikdo nevymluví. Spousta lidí si na nové prostředí zvykne, líbí se jim, jsou spokojeni, ale je to naprosto jiná dimenze. Kdyby ty stařečky obsluhoval sebe milejší personál s trnovými korunami na hlavách a pokryl všechny jejich potřeby, je to marné. Když je na jednom místě soustředěno tři sta starých a nemocných lidí, jako tomu bývalo, v tom je cosi prohnílého a není to normální. Je to jistě věc názoru a ty názory se budou různit podle úhlu pohledu. Jinak na postavený a prosperující domov důchodců bude pohlížet politik, jinak příbuzní, kteří se bojí nechat stařečka samotného doma, jinak ošetřující personál a v neposlední řadě sám důchodce, kterého se pobyt v takovém zařízení bezprostředně dotýká.

Odchodem z pracovního procesu a obdržením důchodu, začíná pro člověka velká změna.

Je najednou víc času a méně peněz. Jak dalece se každý s touto změnou vyrovná, záleží na mnoha aspektech.

Vůbec si ale nemyslím, že je to začátek konce a jakási příprava na truhlu...